

Derleme ve denemeye bakışta yeni bir soluk

SİBEL DOĞRU

Derleme deyince, insanın aklına sıkıcı, ders verme meraklısı, insanın bir kitapçıda gördüğünde asla elinin kendiliğinden uzanmayacağı sevimsiz bir şey geliyor. Öğretmen al dediği için alınmış, edebiyat dersinde birkaç kez kullanılıp bir kenara atılmış, ancak bir başka derste ismini sınıf dışında kolay kolay zikretmeyeceğiniz bir yazarla ilgili araştırma ya da ödev gerektiğinde hatırlayacağınız türden kitaplar bu bahsettiklerim. Hâl böyle olunca bir okur, hele de genç bir okur, neden bir derlemeye yakınlık duysun, neden bir derlemeyi kendi isteğiyle okumak istesin?

Gümüşü Kitaplığı'ndan çıkan ve bir ay içinde ikinci baskısını yapan İshak Reyna deneme derlemesi "Yetişkinler Ejderhalardan Neden Korkar?" derlemenin bu kötü ününün farkında olarak genç okur için hazırlanmış çok heyecan verici bir deneme derlemesi. "İç Hatlar" ve "Dış Hatlar" başlıkları altında ikiye ayrılmış derleme, bu başlık altında edebiyatımız ve dünya edebiyatının ünlü yazarları tarafından kaleme alınmış toplam otuz denemeden oluşuyor. Bu yazarların içinde deneme deyince hemen akla gelecek Çetin Altan, Oruç Aruoba, Montaigne, John Berger, Roland Barthes gibi isimlerin yanı sıra, okurun romancılıkları ve öykücülükleri ile daha çok tanıdığı Murathan Mungan, Selim İleri, Bilge Karasu, Virginia Woolf, Albert Camus Ursula K. Le Guin gibi isimler var.

"Yetişkinler Ejderhalardan Neden Korkar?" günümüzden geçmişe, yani ters bir kronolojiyle hazırlanmış. Bu da bunca yerli ve yabancı yazarın karşısında "Nereden başlasam?" diyecek okurun işini kolaylaştırıyor. Fatih Özgüven'le açılan İç Hatlar ve Nick Hornby ile açılan Dış Hatlar, okurun, bir Melih Cevdet Anday ya da Francis Bacon'a nazaran aşına olma olasılığı daha yüksek bu yazarlarla, deneme yolculuğunu, okurunun gözünü korkutmadan başlatıyor.

GENÇLERİN YANINDA

"Yetişkinler Ejderhalardan Neden Korkar?"ın sürprizleri türünün kötü ününün farkında, türüne rağmen ulaşırlı, adil bir derleme olmasıyla da sınırlı değil. Denemelerin ele aldıkları konular da derlemenin hitap ettiği kitleyi, yani gençleri avucunun içine alacak, "Karşımda değil, yanımdayım," dedirtecek türden, direkt, samimi ve candan konular. Özgüven'in Arkadaşımın Aşkısının'ı, isminin akla ilk getirdiği, arkadaşın sevgilisine aşık olmak gibi görece daha nadir rastlanan bir olguyu değil, arkadaşın aşık olmasının getirdiği yalnızlıkla başa çıkmak gibi çok daha sancılı ve gençlerin mutlaka deneyimledikleri bir konuyu işliyor. "Çünkü derin arkadaşlık en çok gençlikte aşka benzer," diyen Özgüven'in Arkadaşımın Aşkısının'ıyla, daha ilk denemesinden sizi on ikiden vuruyor "Yetişkinler Ejderhalardan Neden Korkar?" Bilge Karasu'nun Bir Hay-

vanla Yaşamak'ı genç bir bireyin gelişiminde kuşkusuz çok önemli yeri olan hayvan beslemek konusunu ele alıyor, bu konunun çok işlenen sorumluluk tarafından ziyade, bir hayvanla hayat paylaşmanın onu kendin gibi yapmak demek olmadığını vurguluyor. Memet Fuat'ın adından bile "Seni duymak istiyorum," dediği belli olan Sen Ne Düşünüyorsun?'u, en çok gençlikte insanın içini yiyip bitiren kendinden şüphe etmenin değil, şüpheye rağmen kendini ifade etmenin aslolan olduğunu konu ediniyor.

HAYAL KURMAK

Bu kıpır kıpır, heyecanlı ve açık sözlü İç Hatlar'ın başlattığı ivme Dış Hatlar'da da devam ediyor. Dış Hatlar'ın şüphesiz en can alıcı noktası, derlemeye küçük bir değişiklik ile isim kaynağı olmuş olan Ursula K. Le Guin'in Amerikalılar Ejderhalardan Neden Korkar?'ı. Le Guin'in Amerikan toplumu üzerinden yaptığı, fantastik edebiyatın Amerikan toplumunu neden bu kadar korkuttuğu noktasından çıkıp edebiyatın ve hayal kurmanın insan zihninin en temel ihtiyaçlarından biri olduğunu kanıtlamaya kadar götürdüğü zaman zaman sosyolojik nitelikler kazanan bu denemesi, bu derlemenin hazırlanma şeklinde kendini gösteren önceliği ve seçim yapma hakkını okura veren anlayışa çok yaklaşıyor. "...en insana özgü ve insani olanın hayal etme gücü olduğuna inanıyorum: O halde kütüphaneciler, öğretmenler, ebeveynler, yazarlar ya da sadece yetişkinler olarak bize düşen mutlu görev, alabileceği en iyi, en saf besinleri vererek bu yeteneğin çocukta özgürce gelişmesini, yeşil defne ağacı gibi serpilmesini teşvik etmektir," diyor Ursula K. Le Guin'in bir gereklilik olarak gördüğü bu durum, "Yetişkinler Ejderhalardan Neden Korkar?"da vücut bulmuş denebilir. Her deneme, genç okuru birey olmaya, kendi olmaya, düşünmekten korkmamaya, sorgulamaya, merak etmeye ve tabii ki hayal etmeye çağırarak için seçilmiş.

Umberto Eco'nun Tanıdık Yüzle Görünce Nasıl Tepki Verilir?'i Eco'nun bir anısından yola çıkıp kitle iletişim ve kültür-sanat formlarının imge ve gerçek arasından yarattığı geçişliliğe dikkat çekiyor, bu geçişliliğin kitleyi inançsızlaştırma ihtimaline dikkat çekip "Gözünü aç!" diyor. Juan Goytisolo Neden Paris'te Yaşamayı Seçtim?'de Goytisolo'nun kendi kişisel yaşam tercihini anlatırken ve Paris'teki "ulusal"dan hareketli, değişken kültüre yönelen sürekli değişimin kendisini orada tuttuğunu dile getirirken "Farklılık zenginliktir," diyor. Friedrich Nietzsche'nin Kişi Kendisi Nasıl Olur: Önsöz'ü "İnanmadan önce kendini ara, kendini bulmadan beni bulamazsın!" diyor. Tüm bunların, ve içlerinde John Berger, Albert Camus, Virginia Woolf gibi isimlerin de olduğu diğerlerinin özellikle de genç okurların üzerinde yaratacağı etkiyi düşünabiliyor musunuz? Ben açıkçası düşündükçe, Yetişkinler Ejderhalardan Neden Korkar?'ı okuyacak ve bu isimlerle belki de ilk kez tanışacak genç okurlar adına çok heyecanlanıyo-

rum. Kitabın niyeti tam da buymuş gibi hissediyorum hatta, okudukça, bu kalemle tanıştıkça, o kalem sahiplerinin zihinlerinin sunduklarıyla sizi heyecanlandırmak, bu heyecanla sizi daha çok okumaya, daha fazlasını aramaya, daha fazlasını sorgulamaya itmek!

OKURA PUSULA

İshak Reyna'nın bu derlemeyi hazırlarkenki incelikli yaklaşımı bu nokta da pusulasız bırakmıyor okuru. Reyna'nın neredeyse imzası haline gelmiş yazar biyografileri, kendisi tarafından, meraklı okuru daha fazlasına yönlendirecek ilginçlikte işaretlerle dolu. Buna paralel bir başka güzellikse, denemelere eklenmiş, yine "meraklısına" dipnotlar. Bu dipnotlar, denemede geçen bir terimin açıklanmasından tutun da, yine denemeye konu olmuş bir futbol maçının hangi tarihte oynandığını, galibinin kim olduğu gibi okurun algısını genişletecek arka planı sağlamaya kadar çeşitli görevler üstleniyor. Kitap en azından kendi içinde onu kayıpsız bırakmayacak kadar da sahipleniyor okurunu kısacası, ki bunun gençler için hazırlanmış bir deneme olduğu düşünüldüğünde ne kadar önemli ve işlevsel olduğu tartışma

götürmez sanırım. Kısacası, "Yetişkinler Ejderhalardan Neden Korkar?" okurunun kim olduğunu çok iyi biliyor, hacmi ve tasarımı ile onu korkutmuyor, günümüzden geçmişe uzanan ters-kronolojiyle "eski"yi yüceltmiyor, asla bir "ders verme" ve okuruna denemenin ne olduğunu "gösterme" kaygısında değil. Üstelik yerli ve yabancı yazarlara eşit derecede yer veriyor. Yani karşımızdaki hacmine göre son derece donanımlı, içeriğinin seçimindeki özenle okurunu kavrayacak ve kolay kolay bırakmayacak bir derleme. Denemeden zevk alan herkese, özellikle de genç okura tavsiyemdir.

(Yetişkinler Ejderhalardan Neden Korkar?, İshak Reyna, Gümüşü Kitaplığı, 200s.)